

PROLETAREC

ŠTEV.—NO. 1059.

CHICAGO, ILL., 29. DECEMBRA, (DECEMBER 29,) 1927.

LETO—VOL. XXII.

VSEBINA.

ČLANKI.

Novoletni pregled.
Tragedija kitajske revolucije.
Nezgode, malomarnost in božja volja.
Turčija sedaj in pred 15. leti.
Nezgode na lovih.

IZ NAŠEGA GIBANJA.

Dne 2. januarja konferenca JSZ. v Bridgeportu.
Novi odbor kluba št. 45 JSZ. v Waukeganu.
Konferenca JSZ. dne 29. jan. v Chicagu.
Pomožna akcija v Chicagu za stavkujoče premogarje.
Članstvu kluba št. 1 z ozirom na Silvestrovo zabavo.
James H. Maurer o Rusiji in ameriskem soc. gibanju.
Naši narodni domovi in spori (Waukegan).
Odbori kluba št. 1 za l. 1928.
Maškarada "Save" bo v soboto 11. februarja.

Silvestrova zabava v Warrenu.
Po prostranem Chicagu v agitaciji za "Proletarca".

Iz upravnštva.
Isobraževalna akcija JSZ.
Debs Memorial Radio Fund.
Agitatorji na delu.
Listu v podporo.

RAZNO.

Ob gozdnem parobku (Ivan Vuk).
Književni vestnik.
Vščipci.
James H. Maurer (slika).
Razpis za službe prevajalcev.
Slobodna govornica.
Občni zbor Jugoslav. stav. in pos. društva.
NAŠI ODRI:
"Kralj na Betajnovi" na Silvestrov večer v Canonsburgu.
V nedeljo 8. januarja bo v Waukeganu vpriporjena drama "Poročna noč".

Entered as second-class matter December 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Published by Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba (Jugoslav Workmen's Publishing Co.) Izhaja vsak četrtek. Published Every Thursday. Naročnina (Subscription Rates): United States and Canada za vse leto (per year) \$3.00, pol leta (half year) \$1.75; Foreign Countries, za leto (per year) \$3.50; pol leta (half year) \$2.00.
Address: PROLETAREC, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill. — Telephone: ROCKWELL 2864.

“ANGLEŠKO SLOVENSKO BERILO”

(English-Slovene Reader)

je učna knjiga, ki vsebuje začetne nauke o izgovorjavi angleških besed; vaje za učenje angleščine; berila in članke s slikami ter kratek angleški in slovensko angleški besednjak (4000 besed).

Priredil jo je

Dr. F. J. KERN,

avtor Slovensko-angleškega besednjaka.

S knjigo “Angleško-slovensko berilo” nam je zopet dal bogat pripomoček za učenje angleščine. Sezite po nji in jo porabite v svoj prid.

Stane \$3.00

in se jo dobi v knjigarni “PROLETARCA”.

KOLIKO je vam znana zgodovina delavskega gibanja na Slovenskem od časov francoske revolucije l. 1848 pa do l. 1896, ko je bila ustanovljena Jugoslovanska socialno demokratična stranka? Delavsko gibanje ni od včeraj, ni od dneva ko sva se mu midva pridružila, in raditega bi se moral vsak delavec zanimati za zgodovino svojega pokreta, zato, da bo razumel njegovo sedanost in bodočnost.

“O DELAVSKEM IN SOCIALISTIČNEM GIBANJU NA SLOVENSKEM”

je knjiga, ki slika zgodovino delavskega gibanja v omenjenem razdobju. Spisal jo je

ANTON KRISTAN.

Stane mehko vezana \$1. Vezana v platno \$1.25.

Dobite jo v knjigarni
“PROLETARCA”.

SILVESTROVA ZABAVA

kluba št. 1 J. S. Z.

v soboto 31. decembra

V DVORANI S. N. P. J.

CHICAGO, ILL.

Polnočni program.

Igra orkester “Zvonimir”.

Vstopnina 75c.

Vstopnice v predprodaji se dobe pri članih in članicah kluba in pri tajniku v uradu J. S. Z.

PROLETAREC

Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 1059.

CHICAGO, ILL., 29. DECEMBRA, (DECEMBER 29,) 1927.

LETO—VOL. XXII.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

NOVOLETNI PREGLED.

SKOZI vse leto 1927 nam pripovedujejo o prosperiteti, kakršne Zedinjene države še niso imele. Bogastvo "dežele" je silno naraslo. Produkcija tekom leta je bila večja kot kedaj poprej. Vse je zadovoljno. Ves svet sili "v Ameriko".

"Ameriško prosperiteto", pravijo tisti ki vladajo to deželo, "moramo varovati pred zunanjimi in notranjimi sovražniki."

Notranjih sovražnikov proti prosperiteti ni. Tisti, katere smatrajo vladajoči za sovražnike "prosperitete", so samo sovražniki KRIVICE, ki dovoljuje, da se eni kopljejo v izobilju in milijardah, drugim pa ne dovoli niti jela v zadostni meri. Krivica je, ako te gospodar odslovi ker ima vsega preveč, ti pa si ob plačo, tvoj edini vir za prežvljanje. Krivica je, ako ljudje prezebajo in hirajo gladu, zaloge premoga in živil pa so prenapolnjene.

Predsednik Coolidge je dejal par dni pred božičem: "Armada in mornarica Zedinjenih držav je danes v boljšem stanju kot kedaj poprej v mirnem času."

Po vojni so Zedinjene države postale vodilna kapitalistična dežela na svetu. Ne le to. One so postale imperialistična sila, ki je obsenčila Veliko Britanijo in vse druge. Močna armada, militaristično trenirano dijaštvo, šovinizem in pa močna vojna mornarica je taki deželi potrebna. Delavstvo je mirno, ne kritizira, razun takole tjavendan, in išče dela. Tisti ki ga imajo, so zanj v skrbeh in so "pridni".

V New Yorku se dogaja to in ono. Mizerija velika, samomor. Mati ubije otroka in sebe. Oče, ki ne dobi dela in pohajkuje že mesece, skoči v vodo. Isto v Clevelandu, Chicagu, St. Louisu itd.

V Chicagu že dolgo ni bilo take procesije brezposelnih, ki prosijo miloščine, kot to zimo. — To je izrekel Fred. T. Wilks, kapitan v Rešilni armadi (Salvation Army, verska ustanova). Zgodaj zjutraj se že zbirajo brezposelni reveži na trotoarju in čakajo — miloščine. Zapopade-

na je v revni juhi in kruhu. Vsako jutro, vsako špoldne, vsak večer stoje procesije povsod, kjer se nudi ubogim in sestradanim nekoliko juhe in kruha. Juhe in kruha. Kapitan Wilks pravi, da v Chicagu že od l. 1913-14 ni bilo toliko revščine kakor to zimo. "Mi ne vemo nič o prosperiteti, dasi mogoče obstoji," je dejal. Več ni rekel, kajti "kapitani" Rešilne armade dobivajo največ čekov od onih, ki imajo prosperiteto . . .

Delničarji velikih premogovniških družb bodo imeli te dni svoje občne zборе. Dividende ne bodo velike, kvečjemu pet, šest procentov. Unija je kriva, zato jo je treba uničiti. "Stalo nas je mnogo milijonov," bodo poročali ravnatelji, "a dobiček v bodoče bo zato toliko večji." Anarhija, ki vlada v premogokopni industriji in v marsikaterem drugem obratu, je žalostno izpričevalo za družbo kakršna je. A je taka, za kakršno je ljudstvo ZRELO. Kritizirati Rockefellerje, Forda, Mellona, Morgana itd., to se delavcem ne izplača. Če se nočejo učiti, ako ne zapopadejo svojih razrednih interesov s stališča znanstvenega socializma, tedaj ostane kakor je bilo.

Novo leto je na pragu. Če pogledate povprečen ameriški list — kaj piše? O umorih, ropih in ljubimskih "škandalih". In ob enem ugibajo, kdo bo predsedniški kandidat demokratske in republikanske stranke. VEDO, da eden teh dveh bo IZVOLJEN, pa bil kdorkoli. Nihče ni poznal Hardinga, pa je bil izvoljen z veliko večino. Malokdo je kaj vedel o možu ki nam sedaj predseduje, pa je bil izvoljen z ogromno večino. V Zedinjenih državah je ena vladna stranka, katera pa je razcepljena na dvoje da slepi volilce. Republikanska in demokratska stranka sta ENO. To ne trdijo le socialisti, ampak tudi "republikanci" in "demokrati", kolikor je v politiki POŠTENO mislečih. In isto priznavajo uredniki mnogih republikanskih in demokratskih listov.

Kaj je izhod? Zelo enostaven — za nas. Za "maso" je nesiguren, zato drvi po strugah, kakor jih ji usmerjajo bosi. Si ne more pomagati.

Ne razume, ne zna čitati dasi čita, ne zna razločevati, pa sledi "večini". Večina je moč, ona vlada, ona ti daje vpliv. Če si v opoziciji, in celo v socialistični opoziciji, se izpostavljaš NEVARNOSTIM. To zahteva ZNAČAJE, — razumnih značajnih ljudi, teh pa je Bog zelo malo ustvaril . . .

Kako je med nami? Slabo! Smo kakor smo bili. "Svobodomisleci" (ki k maši ne hodijo), socialisti vseh vrst, eni boljši od drugih, napredni na vse pretege, skregani vse križem, nimamo pa ničesar, kar nam bi bilo lahko v ponos. Vzrok je predvsem v klerikalni vzgoji našega naroda, ki se drži celo tistih posameznikov, ki smatrajo, da je vsa njihova naprednost zapadlena v tem da že dolgo niso bili v cerkvi.

V letu 1928 bo imela J.S.Z. svoj VII. redni zbor. Bo važen, in vsem ki jim je za interese in NAPREDEK našega delavskega ljudstva, priporočamo, da o njem razmišljajo, da se ga udeležijo, da iz njega napravijo zbor slovenskega in ostalega jugoslovanskega delavskega ljudstva v tej deželi.

Dividend ne bomo delili. Ta funkcija ostane onim, ki nas "vposljujejo", ki nam "dajejo delo". Med nami so se celo pojavili delavci, ki pravijo, da od kapitalistov živimo, ker nam pač "dajejo delo". Vzlic njihovemu slabemu umevanju jim želimo Srečno Novo leto. To se le tako pravi, kajti, da bo srečno za delavce, je treba zelo veliko RAZUMNIH, ZNAČAJNIH delavcev.

Tragedija kitajske revolucije.

Kitajska revolucija, ki je dobila svoj zamah tekom prvih mesecev tega leta in leto poprej, je sedaj praktično v razsulu. Ovire, ki so se ji stavile na pot, so bile preogromne. Bila je že skoro na pragu Pekinga, izgledalo je, da osvoji vso Kitajsko, tedaj pa se je v nji razbolela rana notranjih sporov. Intrigam imperialističnih držav na eni strani, in preveliki gorečnosti ruskih komunistov gre zasluga za povzročitev borbe med kitajskimi revolucionarji, ki so bili združeni v stranki, znana pod imenom kuomintang. Razdelili so se na dvoje in ustanovili dve vladi, v Hankovu in Nankingu druga drugi nasprotni, ki sta tekmovali za prvenstvo. Pritisk imperialističnih držav, povečan napor kitajskih samodržcev na severu, in skrahanje solidarnosti v kuomintangu je pomaknilo kitajsko revolucijo daleč nazaj.

V začetku decembra je doživela kantonska provinca, ki je sedež prerojenja Kitajcev, novo tragedijo. Kanton je imel "komunistično" revolucijo. Uprli so se "zmerni" vladi delavci in

kmetje, kolikor jih je pod vplivom komunistov in "ruskih agentov". Osvojili so Kanton in sklenili nadaljevati z osvajanjem sosednih provinc in vse Kitajske. Lojalne kantonske čete so bile poslane nazaj v mesto z drugih bojišč, da zaduše "revolucijo". V par dneh je prišel Kanton zopet pod prejšnjo vlado, rezultat te revolucije pa je bil: mnogo tisoč mrtvih, ki so ležali po ulicah več dni. Pokopališča polna novih grobov. Stotine hiš razdejanih. Pomik desnega krila v kuomintangu na skrajno desnico. Aretacije na debelo, eksekucije na debelo, preganjanje vseh, ki so osumljeni, da simpatizirajo s komunisti. Vpad na ruske konzulate. Zmagoviti režim je izdal ukaz ruskim diplomatskim zastopnikom, da naj zapuste Kitajsko v čimkrajšem času.

Čemu vse to? Kdo je kriv? Kako je mogoče, da je prišlo do tako divje borbe med brati, ki so tvorili enoten pokret z enotnim ciljem?

Odgovori so različni in jih je mnogo. Komunistično orientirani voditelji revolucije, ki so sedaj povsod v defenzivi, očitajo nacionalistom Sun Yat Senove šole in drugim, da so izdali revolucijo in se prodali Veliki Britaniji. Slednji očitajo ekstremistom, da povzročajo provokativne nemire in s tem izzivajo intervencijo imperialističnih držav, katere s svojimi bojnimi ladjami, diplomatičnimi notami in vojnimi četami ovirajo revolucijo.

Čez leto ali dve bo zgodovina lahko o enih kot drugih podala točnejšo sliko. V današnji napetosti in skrajni neurejenosti razmer na Kitajskem pa je točna sodba nemogoča. Ve se le, da je krivda na obeh straneh. Če bi ekstremno krilo znalo vsoglasiti svoje težnje s primernim pritiskom na nacionaliste, namesto da je hotelo vso oblast zase, bi kitajska revolucija najbrž že dosegla kar ima sedaj šele doseči. A ugibanja so špekulativna. Konstatiramo lahko samo to, da je bila revolucija za osvoboditev Kitajske izpod nadvlade tujih sil in domačih mogotcev za enkrat križana in da je velik del ljudstva izgubil vero v vstajenje Kitajske. A vemo tudi to, da se Kitajska gotovo osvobodi, vzlic svoji počasnosti.

Skrinja modrosti.

NE BOMO se ozirali na one, ki prodajajo za skledo leče svoje prepričanje, tudi na one ne, ki ga sploh nimajo. Le za resnost in poštenost sobojnikov nam gre. Tudi ne moremo nikomur izmed njih obljubiti raznih ugodnosti, ki jih sami nimamo. Tudi ne pravimo: mi smo, ki vas vodimo v obljubljeni deželni Pravice. Ne mi, ampak vsi, ki se bodo borili za poštenost, odkritosrčnost in načelnost v življenju, pripomorejo k razvoju.

Zmaga resnice v kulturnem, humanizmu v gospodarskem, pravičnosti v socialnem življenju pa bo največji triumf sodobnega človeštva.—SREČKO KOSOVEL.

Pavel Dorohov:

OB GOZDNEM PAROBKU.

(Odlomek iz "Golgotе". Prevel Ivan Vuk.)

Zvečer, ko so zažarele prve zvezde tam za ostro očrtanimi obrisi dreves — so prišli ljudje z lopatami h gozdnem parobku. Z mirnimi koraki izvedenca so izmerili zemljo, se postavili v vrsto, pljunili v široke, trde roke in začeli kopati.

Tri aršine dolgo, en aršin široko, en aršin globoko. Jama poleg jame.

Mehki kupčki naraščajo med jamami. Bilo je, kot da kopljejo varovalne jame.

Ko se je docela stemnilo, so prenehali, vrgli lopato čez ramo in odšli naglih korakov proti mestu.

Nato so prišli drugi. Trdo in krepko odmevajo koraki. V stisnjenem četverokotu se bližajo. V tem četverokotu odmevajo drugi koraki — drobni in neenakomerni in ne tako trdi. Pred jamami obstoje. Strani četverokota se odmaknejo in pred svežimi hribčki se dvigajo molčече, temne postave.

Kratka povelja.

Salve planejo v neprijeten molk, kot da so se raztrgale hkrati velike rjuhe.

Bilo jih je pet.

Od časa do časa se sliši od jam, kjer se vidijo molčече temne postave, klic:

"Naj živi . . ."

Klic se potopi v glasnih kletvicah in v kratki salvi.

Ko ni bilo več nobene temne postave ob robu jam, izginili so tudi ostali v nočnem mraku.

Ali samo da se zopet pojavijo. In celo noč, dokler se niso jela drevesa barvati v svetlosivo barvo, so se oglašale v gozd salve v kratkih presledkih.

Njih je bilo pet. Pet mladih, brezbrkih rdečearmijcev.

Sli so kratkih korakov, spotikajoč se ob korenine, zakaj bili so bosí.

Bili so malone nagi, brez hlač in srajc. Samo čake so imeli na glavi, in zvezde na njih so rdele.

Najmlajši reče komaj slišno:

"Ne morem dalje, sodrug, oslabeled sem, ves sem prebit."

"Hrabro, Vanja, takoj smo na mestu."

Dva ga primeta pod roke in ga neopažno podpirata.

"Drži se . . ."

"No, naprej!"

Sunek s kopitom v hrbet.

"Naprej, pes!"

Prišli so k parobku. Petorica se objame.

Oslabelemu šepetajo:

"Hrabro, Vanja, takoj je vse končano."

Pri petero jamah stoji petero postav.

"Prvemu! . . . Ogenj! . . ."

"Drugemu! . . . Ogenj! . . ."

"Tretjemu . . ."

Naenkrat plane jasno in odločno v noč:

"Naj živi oblast Sovjetov!"

"Ogenj, ogenj, ogenj!"

Aleksej Petruhin, Salomon Lobovsky, Vera Gnevenko, Aleksej Sacharov, Pavel Morosov.

Gredo, kakor na sprehod, z lahkimí, elastičnimi koraki. Spređi, roko v roki — Petruhin, Salomon in Vera. Za njimi tudi z roko v roki — Saharov in Morosov. Ob parobku, v krogu vojakov, se poslove. Vsi se poljubijo. Samo slovo med Vero in Salomonom je nekoliko daljše.

V eni vrsti, obraz k sovražniku, stoji petero postav pred peterimi jamami.

Saharov — Morosov — Vera — Salomon — Petruhin . . .

Pred njimi cevi pušk, za njimi grob.

Častnik poveljuje glasno in ostro:

"Prvemu! . . . Ogenj!"

"Drugemu! . . . Ogenj!"

"Tretjemu . . ."

Dolgo se obotavlja povelje. Uživa v premoru.

"Dol! . . ."

Srce bije z naglico v nemirnih sunkih. Kratki izdih. Nato zopet:

"Tretjemu . . ."

Častnik zopet čaka. Vsaka sekunda je večnost. Roke z namerjenimi puškami otrpnejo.

"Dol! . . ."

Vera je razumela, da je to očitvidno mučenje. Njene oči zablešče. Nenadoma se je poloti navdušenje. In s polnim, zvenečim glasom doni v molčечи gozd:

"In to je poslednji

odrešilni naš boj . . ."

"Kanalja! . . . Ogenj! Ogenj!"

Roke se razprostro, kakor h poletu . . .

Oddeli se od zemlje, nalahno in plava, odplava . . .

Tuje plane zapozneli strel.

"Kdo je bil to? Hočete nagajko!"

Srdito krikne Salomon:

"Rablji! Morilci!"

Častnik plane k njemu. Strel iz revolverja jekne. Salomon omahne v grob. In iz globine se sliši:

"Še živim, še živim!"

Duši se v krvi in grgrajoč kriči:

"Falot!"

Beseda deluje kot udar z bičem. Častnik se peni od jeze.

"A—a—a, ti prokleti Žid!"

Skloni se k jami in izstrelí vseh pet krogelj v ležečega Salomona. V divjem besnilu skoči na truplo Salomona in rjove kot divja zver pragozdov, ki trga svojo žrtev . . .

Petruhin je pravilno izračunal:

Nagel skok v stran, potem nazaj. Streljali

bodo naravnost. Nato pride že goščava gozda in potem . . . mogoče svoboda.

Bežati, iz vse moči bežati!

Salomon se zvali ravno zraven njega v grob. Častnik skoči za njim v grob.

Sedaj: Ena . . . dve . . .

"Ogenj! — Streljajte za njim . . ."

Kroglice žvižgajo okrog njegove glave, se zaletavajo v debela drevesa. Kakor z iglo ga zbadajo v pleča. Za njim, tik za njegovimi petami topota ducat nog.

"Streljajte! Streljajte! . . ."

"Hitro, hitro. Povprek čez globel."

Petruhlinovi skoki so lahki kakor na peresih. Pljuča kakor kovaški meh. Vzdrži. Da bi ga le ne zadela kroglica.

"Hitro, hitro!"

V divji naglici lete drevesa mimo, cunjaste veje ga bijejo v obraz. Kroglice vrtajo debela: — "Tako je prav!"

Kriki postajajo zamolkli. Še ta napor, poslednji. Jeklene so krepke elastične noge. Obraz kakor kamen — ves pokrit s krvjo. Nobene bolečine ne čuti več. Še poslednji napor. Povprek čez globel. V polnem teku — z visokega, strmega brega v globino. Padel je v gosto grmičje na dnu globeli. Plane pokoncu. Zdrav in cel. Par globokih vzdihov potem . . . potem mimo trnjevega grmičja. Na levo — v smeri Irliša.

Kriki obmolknejo v daljavi. Še se slišijo pozamezni strelji.

V jutranji megli blesti svetla črta Irliša. Svoboda! Življenje!

Sergej je bil miren. Molče je korakal poleg Andrejeviča, držal ga za roko, kakor poprej vedno, ko je kot majhen otrok v nedeljo šel z očetom v cerkev. In tako sta prišla k parobku. Ko sta že bila na cilju, je rekel:

"Ali veš, striček, da ni boga. Šel sem z vami, da se borim zoper hudo in da zavlada dobro na zemlji . . . Pa me peljejo sem, da me ubijejo . . ."

"Zakaj to?"

Sedaj so jim zvezali roke. Po begu Petruhina so to uvedli.

Prvi pride Andrejevič.

Kovalčuk, najboljši strelec stotnije stopi k častniku.

"Gospod častnik, ali naj merim v glavo ali v prsa?"

Častnik je pogledal vojaka, požvečil ustnice in mislil:

"Ali zadeneš v oko?"

Kovalčuk pomeri daljavo.

"Da, gospod poročnik."

"Potem meri v oko."

In čez trenutek pristavi:

"Daj mi puško. Sam bom streljal."

V brizgajoči jutranji zarji, klečeč, da bolje ustrelji, je meril dolgo v temno pego očesa.

Sproži, stopi k jami in se skloni.

"Prokleta . . . pol palca previsoko."

Ko je prišla vrsta na Sergeja — bil je poslednji — so jeli vojaki nekaj zbegano šepetati in iskati po torbicaх za patrone.

"Gospod poročnik — patronov ni!"

"Kako da ni?"

"Vso noč smo streljali . . ."

"Potem ga prebodite z bajonetom!"

Vojaki so preplašeno obstali.

"Kovalčuk, prebodi ga!"

Kovalčuk je stopil k Sergeju. Pogledal je v velike temnorjave oči. Zdrzil se je, puška se mu trese v rokah. V srcu ga je zazeblo. Mraz se plazi po udih, v grlo, v glavo in lasje se ježijo.

Z divjim glasom, kot zblaznel, zakriči:

"Obrni glavo stran!"

Vsi ga gledajo. V duši se nekaj vrši, kaj, se ne ve. Z obupno prošnjo, s solzami v tresočem glasu ponovi Kovalčuk?

"Obrni se!"

Zamiži, temno objame puško in sune v mrak.

Nekega večera prideta dve postavi k parobku. Moški in majhna stara ženica, vsa v črnem.

Pri visoki brezi se ustavita.

"Tukaj," reče moški in odide.

Starka ostane sama.

Poklekne na prekopano zemljo. Tiho ječi.

"Vera . . . Vera . . . hčerkica . . ."

Dolgo, dokler jutranja zarja ne oblije grobove, je pritiskala svoj obraz na zemljo.

Nezgode, malomarnost, "božja volja".

Več dni pred božičem se je blizu Provincetowna, Mass., potopila podmornica S-4 z vsem moštvom. V njo je zadel patrolni rušilec, ki sleduje ob obrežju ladje in motorne čolne, ki uvažajo v Zedinjene države prepovedano pijačo. Kolizija je povzročila nepaznost krmarjev rušilca, in sedaj se vrše po starem običaju preiskave. Število mornarjev v potopljeni podmornici je bilo živih več dni, dokler jim ni pošel zrak. Pošiljali so potapljačem signale, naj hite, kajti smrt je blizu. A rešitev je bila nemogoča. Pravijo, da bodo S-4 v stanju dvigniti šele v spomladi. Tisti mornarji, ki niso izgubili življenja takoj ob koliziji, so umirali počasi, pričakujoč na dnu morja rešitve, ki je ni bilo. Sedaj se je dognalo, da ima bogata Amerika slabo opremljene podmornice, ki sa past za mornarje. Nemčija ima v njih vsakojake varnostne naprave; tukaj so zanemarjene. Kongresniki zahtevajo pojasnil in mornaričen department tolmači in pojasnjuje. To ni prva nesreča te vrste v vojni

mornarici Zedinjenih držav, kar znači, da se ni uprava iz njih ničesar naučila.

Dne 14. decembra ponoči je uničil požar sirotišnico Jezusa Dobrega pastirja v Quebecu, Kanada. Okrog petdeset otrok je zgorelo. Ostali so bili znešeni na prosto v nočnih srajcah, mnogi že nevarno opečeni. Sosedje so jim dali zavetje, kajti noč je bila mrzla.

Sirotišnica Jezusa Dobrega pastirja v Quebecu je katoliški zavod. V nji je bilo okrog 400 deklic sirot. V nedeljo 18. decembra, par dni po katastrofi, so duhovniki pridigali, da so šle deklice, katerim je vzel življenje požar, v nebesa, da jih je božja previdnost poklicala k sebi.

Nekateri gasilci v Quebecu niso nič kaj zadovoljni s takim tolmačenjem, ker so mnenja, da je otroke poglala v smrt NEPREVIDNOST ljudi, ki bi morali skrbeti za njihovo varnost. Ampak Quebec je katoliško mesto, pod katoliškim vplivom, in zato bo tragedija kmalu pozabljena. Vršila se je preiskava, ki ne dolži nikogar, ampak le konstatira, da se je začel požar v kleti ter se naglo razširil in objel tudi otroške spalnice. Zgorela je tudi ena nuna.

Turčija sedaj in pred petnajstimi leti.

Turčija ima na podlagi svojega zadnjega ljudskega štetja, ki je bilo nedavno končano, 14,000,000 prebivalcev, ali dva milijona več kakor Jugoslavija. Današnja Turčija meri 174,900 kv. milj, ali nad 79,000 kv. milj več kakor Jugoslavija. To znači, da je veliko redkejša obljudena. Predvojna Turčija je merila 710,224 kv. milj, torej ji je bilo odvzetega v vojni nad 500,000 kv. milj teritorija. Prebivalcev je imela l. 1915 nad 21,000,000.

Tole mi ne gre v glavo:

Ako je za delavski napredek in preobrate res potrebno da se delavcem slabo godi, zakaj pa sedaj jamramo, ko se nam slabo godi, da delavske organizacije nimajo članov in njihovih listi premalo naročnikov? Kdo se moti, to bi jaz rad vedel!

Po prostranem Chicagu v agitaciji za "Proletarca".

(Poroča Anton Vičič.)

(Nadaje vanjel)

V NEDELJO zjutraj sem šel zopet na pot. Preje na "north side", sedaj pa na jug. Na čikaški "south side" ni mnogo Slovencev in še tisti so večinoma daleč drug od drugega. Veliko več pa jih je dalj proti jugu v naselbinah Pullman in So. Chicago. Obe sta ob južni meji čikaškega mesta. Slovenska naselbina na Pullmanu je že precej stara. Ima svoj pevski zbor "Slovan", socialistični klub št. 224 JSZ., društvo SNPJ. in društva SSPZ. Glavni urad Slovenske svobodomiselnne podporne zveze je na Pullmanu. Slovenska naselbina ni velika. V tem delu Chicaga je znana Pullmanova tovarna za spalne voze; izdeluje tudi poulične in druge železniške kare. Pullmanski Slovenci so večinoma zaposleni v tej tovarni, v kateri pa se to zimo zelo slabo obratuje.

Blizu Pullmana je South Chicago, ki je v geografičnem oziru mesto zase, a spada pod čikaško mestno okrožje. V So. Chicagu so velike jeklarne in razne druge metalne tovarne ob vsem obrežju Michiganskega jezera. Slovenska naselbina je tu precej velika. Ima tudi svojo faro. Prednjačijo katoliška društva, predvsem KSKJ. — SNPJ. ima v So. Chicagu društvo "Delavec" št. 8 SNPJ., katero ima nad 200 članov. Južno čikaška slovenska naselbina sega nazaj v prve čase naseljevanja Slovencev v Chicagu in prvotno so bili vposljeni skoro vsi v železotopilnicah in sploh v železnih tovarnah, katere poseduje ameriški jeklarski trust. So. Chicago je imela svoječasno v zgodovini SNPJ. radi gotovih posameznikov precejšnjo vlogo, drugače pa se ni v naprednem smislu nikoli uveljavljala. Fara dominira vse, razun društva SNPJ. ter pevskega zbora "Triglav". Za aktivnosti v naprednem smislu ni zanimanja; nekaj posameznikov, ki bi radi storili kaj več na polju prosvetnega dela, se sicer trudi, a ne dobe opore. V So. Chicagu ima precej velik dom hrvatska naselbina, kateri se imenuje Hrvatski dom. V njemu imajo priredbe tudi nekatere slovenske organizacije v So. Chicagu in bližnjem Pullmanu. Tak je torej pregled teh dveh naselbin, v kolikor ga morem podati v teh kratkih stavkih. Sedaj pa k mojim "obiskom".

Na Pullmanu sem se najprvo oglasil tisto nedeljo zjutraj pri W. Russu, bivšim gl. tajniku SSPZ., pri kateri je tudi sedaj funkcionar. Naročnino je obnovil brez ugovora. Rekel mi je, da ga veseli, ker sem prišel naokrog, kajti človek se v zaposljenosti težko pripravi, da bi sam poslal naročnino, razun tega se na take stvari kaj lahko pozabi. Po kratkem pogovoru sem se prijateljsko poslovil od prijaznega človeka. Začetek je zelo dober, sem si mislil, ko sem potrkal pri G. U. Odprla mi je postarana ženska, ki mi je na vprašanje pojasnila, da je on ravno kar odšel, ne ve pa, kedaj se vrne; morda kmalu, morda ne do večera. "Proletarca pa ne bodo več naročili." Ona je stara 71 let in pravila mi je precej obširno to in ono iz njune dolgoletne borbe za obstanek. On še vedno dela v tovarni, kolikor pač more. Koledar je vzela za rojaka, ki stanuje pri njima. S par simpatičnimi besedami sem se poslovil od te ženske ter odhitel dalje po poslu. Pri F. A. sem tudi bolj slabo naletel. Odprla mi je mlada ženska, in misleč, da je to žena, sem jo nagovoril z Mrs. Naj

mi oprost, kajti človek ne ve. V hiši mi je njegova žena nič kaj prijazno rekla, da je že večkrat pismeno sporočila, naj jim list ustavi, a se ga jim pošilja naprej. Izrekal sem svoj dom, ker vem, da je pri Proletarcu star običaj, da ga ustavi, kaj ko ga kdo odpove, razun če se upira zastopnik, ki hoče naročnika ohraniti. Čemu naj si bi sploh nakopaval stroške, če eden ne misli plačati naročnine? Njega ni bilo doma, damam pa nisem bil dobrodošel. Z ženskami sem posebno vljuden, a tu se nisem mogel prikupiti. Mlajša Miss je obljubila, da bodo poravnali zaostalo naročnino in s tem sem se poslovil. Njega sem srečal pozneje pri Jos. Horvatu, kjer je po daljšem razgovoru obljubil, da naročnino še ponovi. Ljudje imajo pač sitnosti, ki pa se jih da premagati, če hočejo.

Rad bi povedal nekaj tistim ženskam, ki se tako branijo dobrega lista: Čemu ne rajše posnemati onih rojakin, ki so na "Proletarca" same naročene, in teh ni malo? Pomagajo pri agitaciji, z njimi se človek lahko razumno razgovarja, kadar argumentirajo, se jim pozna, da čitajo mnogo dobrega. Če bi brale samo romane in "novice", bi bilo njihovo obzorje nizko. V interesu naših žensk je, da se uče in naloga njihovih mož je, da jim pri tem pomagajo, tisti namreč, ki so razumnejši od njih. So slučajni, kjer je to nemogoče, ker trma enega ali drugega ne dopušča sporazuma.

Pri A. T. sem bil prijazno sprejet in vsa družba, ki je bila zbrana skupaj, je bila vljudna. Naročnino je ponovil brez ugovora. Potožil sem jim, da mi je težko, ker imam le malo naslovov in ne vem kje stanujejo rojaki. Rojak T., simpatičen človek, mi je opisal razmere in mi dal precej koristnih podatkov. Njegov dom je lepo opremljen in snažen tako, da človeka razveseli. To omenjam zato, ker je ta naš znanec samski, torej gospodinji sam.

Iz različnih pomenkov sem izprevidel, da bi bila večja agitacija sedaj na Pullmanu radi splošne brezposelnosti potrata časa. Pullmanova tovarna le za silo obratuje. Marsikdo, s katerim sem v teh par urah govoril, je dejal, da se naroči ko hitro bodo razmere boljše. A dela ni mogoče dobiti in mnogi so brez zaslužka že dolgo časa. Največ prihaja na Pullman, kot menda v vse naselbine, obligatnih glasil podpornih organizacij. Na prvem mestu je sredina "Enakopravnost", ki jo dobivajo člani SSPZ., potem "Prosveta", naročnikov pa ima največ "Glas Naroda". Če bi imeli na Pullmanu in v So. Chicagu kakega dobrega zastopnika ki bi agitiral za "Proletarca", bi se ga dalo razširiti. Klub JSZ. na Pullmanu živi, ni pa aktiven kakor so drugi klubi v tem okrožju. Želeli so, da so ob priliki vrnem in agitiram delj časa, in obljubil sem, da se enkrat ustavim pri njih kake tri večere in obiščem, ako mogoče, vse rojake.

Z L. Tometom sva se podala na obisk k sodrugu Joe Horvatu, ki je zelo prijazen, poln humorja. Takoj ko sva prišla, mi je napravil pridigo, da širim "pohujšljive reči" in tako smo se lotili šale drugim v zabavo. Njegova soproga je poskrbela za postrežbo in po razgovoru sem se odpravil v So. Chicago. L. Tome se je odpravil z menoj in na njegovo povabilo je storil isto tudi Horvat. Vesel sem bil, ko sta pokazala toliko volje da mi pomagata, a Horvatova soproga bi rajše videla, da bi on ostal doma ter ji delal družbo, kajti ni ravno prijetno, če mora biti čez teden sama, v nedeljo, ko imata prilika biti skupaj, pa zopet tako kakor čez teden. Ali Horvat je bil mnenja, da je treba pomagati, in tako je storil, soproga pa je stvar razumela in zato ni bilo nesporazuma, pač pa nasprotno.

Moj poset na Pullmanu se je v vsem dobro končal. V So. Chicago smo prišli ob 4. popoldne, kjer smo takoj naleteli na zapreko. Izvedeli smo, da ima društvo "Delavec" št. 8 SNPJ. sejo, zato tistih rojakov, pri katerih bi mogli računati na uspešen poset v tej agitaciji, ni bilo doma. So člani omenjenega društva in zahajajo na seje. Sklenili smo počakati, da se vrne Fr. Kosič. Ko je prišel, smo se razgovarjali o možnostih za agitacijo v tej naselbini, in tedaj mi je on svetoval, da naj pridem enkrat pozneje ter njemu svoj prihod sporočim par dni naprej, da se pripravi. Njegov prijatelj pa je izrazil željo, da bi v So. Chicagu ustanovili klub JSZ. Napravil sem par obiskov, a tistih katere sem iskal, ni bilo doma. Uspeha torej nisimo imeli.

Opazil sem, da vladajo v So. Chicagu iste razmere kakor okrog slovenske cerkve v Chicagu. Farovž je vrhovna sila in skrbi, da se javno življenje naselbine obrača po njemu ugodnih tokih.

Ko smo čakali, da se povrne Kosič, smo se zabavali z rojakom, ki je dejal da je enkrat že bil naročnik "Proletarca", pa ne bo več: Tudi "Prosveto" bo pustil, ko hitro mu poteče naročnina. Jako se je jezil vsem v zabavo. Kristan je v "cesarski" službi, drugi Kristan je vzel petdeset tavžent, in tako naprej. Proletarec pa se mu je še posebno zameril ker baže nekoč ni priobčil njegovega dopisa. Vsi "tam so ničvredni", Turk pa je fajn človek, ker "ne pusti denarja v stari kraj". Zajec tudi ne drži za ljudi, Pogorelec ni dober, vsaki "gleda za svoj aržet". — "Kakor drugo, tako tudi jaz," je dejal. Sklenil je, da v bodoče sploh ne bo čital, kajti tisto, kar pišejo cajtenge sedaj, je on že pozabil. Izvedeli smo "marsikaj". Nam je bilo npr. v zadoščenje, da duševna nižina takih ljudi ne dopušča, da bi bili naši. Nasprotnikom jih dobrohotno privoščimo.

Nekdo je temu "radostnemu kritiku" svetoval, naj si skoplje grob, se vleže vanj in nekoga najame, da ga zakoplje. Napredku bi s tem storil vsaj eno uslugo. Nasveta ne bo upošteval, le bral ne bo več, in pa "nobenega se ne bo bal". Vsakemu bo povedal "kar mu gre".

Mojima spremljevalcema iz Pullmana lepa hvala za prijaznost, ki sta mi jo izkazala, in pa za sodelovanje.

Uspeh v številu dobljenih naročnin ni bil velik, a smo zadovoljni, posebno jaz, kajti seznanil sem se z raznimi ljudmi in si pripravil pot, da bo moj drugi poset toliko uspešnejši.

Nezgode na lovih.

Vsako jesen, ko je otvorjena lovska sezona, gre ti-soča ljudi iz mest na deželo "jagat". Kdor ima sredstva in čas ter ga lov veseli, gre iz velikega mesta navadno v michiganske, minnesotske, wisconsinske in druge kraje, kjer so še prostrani gozdi in je mnogo divjačine.

Neprilika pri tem je, da je mnogo "jagrov" nerodnih. Ker ne znajo ravnati z orožjem, povzročijo mnogo smrtnih nezgod in še več obstrelb. Samo v Pennsylvaniji je bilo tekom par tednov zadnje lovske sezone ustreljenih 56 oseb. Veliko ponesrečb in tudi smrtnih slučajev je bilo med lovci v Michiganu, Minnesoti, Wisconsinu itd. Vse priča, da se ljudje še niso naučili pravilno ceniti samega sebe, pa spravljajo svoja življenja v nepretrgano nevarnost.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

POMOŽNA AKCIJA V CHICAGU ZA STAVKUJOČE PREMOGARJE.

CHICAGO, ILL. — Klub št. 1 v Chicagu je podvzel akcijo za zbiranje obleke, živil in gmotnih prispevkov v pomoč stavkujočim premogarjem v Pennsylvaniji, Ohiju in W. Virginiji. Dosedaj je bilo zbranih za okrog štiri sto dolarjev obuval in obleke, kar je malo. Če se potrudimo, dosežemo lahko vrednost \$1,000 v blagu in gotovini.

Klub št. 1 je na seji dne 2. dec. izvolil poseben odbor, ki ima nalogo dobiti čim več mogoče obleke in obuval za stavkarje. Člani tega odbora so Donald J. Lotrich, Anton Andres, Frank Omahen, Math Vidergar in Frances A. Tauchar. Kdor lahko utрпи kaj obleke, naj sporoči Chas. Pogorelcu na urad "Proletarca", ali novemu tajniku Peter Berniku, ali pa kakemu članu omenjenega odbora. Kdor more, lahko prinese stvari v urad "Proletarca" sam, kdor ne more, naj nam sporoči, da naj še kdo oglasi pri njemu.

Zima je, in tisoče premogarjev je na stavki devet mesecev in več. Mnogi žive v šotorih. Posebno jim primanjkuje obleke, kajti obleka stane. Pomagajmo našim trpečim bratom premogarjem in njihovim družinam! — P. O.

KONFERENCA J. S. Z. DNE 29. JANUARJA V CHICAGU.

V nedeljo 29. januarja dopoldne bo v Chicagu konferenca JSZ., na katero naj pošljejo svoje zastopnike klubi in društva v čikaškem, waukeganskem, milwauškem in sheboyganskem okrožju.

Na nji bo podanih več referatov, npr. o bodoči volilni kampanji bo referiral Frank Novak, in o našem gibanju med mladino Frank Alesh.

Popoldne isti dan bo v dvorani ČSPS. vprizorjena opereta "Gipsy Rover" pod avspicijo kluba št. 1; izvajalo jo bo igralsko osebje Samostojnega izobraževalnega kluba iz Waukegana.

Ako želi kdo kake podatke o konferenci, naj se obrne na njenega tajnika Peter Bernika, 2758 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill. — Več v kratkem. — P. O.

NAŠI NARODNI DOMOVI IN SPORI RADI NJIH IN V NJIH.

WAUKEGAN, ILL. — Iz raznih dopisov vidimo, da je v nekaterih organizacijah, ki lastujejo, ali kontrolirajo slovenske dvorane, oziroma domove, precej sporov. En tak dopis smo brali zadnjič v Prosveti o sporih pri lasalskem Slovenskem domu; videli smo že več poročil o bojih pri Slov. del. domu v Collinwoodu, in skoro gotovo je kaj krega tudi pri Slov. uar. domu v Clevelandu, le da jih znajo zakriti.

Tudi Waukegan ne oglašja svojih sporov, kolikor jih ima in kadar jih ima. Kot menda povsod (pravijo da je to našemu narodu v krvi), se tudi pri nas od časa do časa skregamo, in zraven še zares, tako da se drug drugemu zamerimo vse križem. A počasi se vse preboli.

Slov. nar. dom v Waukeganu je stavba, ki je zahtevala veliko truda in denarja. Naselbina je nanjo

ponosna. Ta dom je naše središče, ki pa še ni porabljen v vse svrhe katerim ima služiti niti 30 odstotkov. Vzrok temu je precej to, da prevečkrat pozabimo na slogo, pa zapravljamo čas in energije s prepiri.

Upam, da bo leto 1928 za naselbino Waukegan-North Chicago veselejše. Da pa bo veselejše, je potrebno, da deluje napredni element složno. Jaz ne obsojam tistih, ki si v razpravah nasprotujejo radi različnih mnenj, ako so pri delu za skupno stvar enotni. Napredek je namreč zapopaden v izvrševanju dela kakršno služi napredku, ne v besedah. — Op.

ČLANSTVU KLUBA ŠT. 1 Z OZIROM NA SILVESTROVO ZABAVO.

CHICAGO, ILL. — Klub št. 1 ima nad STO članov in članic. Teh sto ljudi predstavlja NAJAKTIVNEJŠO slovensko organizacijo v Chicagu. Vsako leto imamo povprečno šest velikih priredb, in približno toliko manjših, nevljučivši predavanja, shode in pa klubovo sodelovanje na priredbah okrajne organizacije, konferenc JSZ. itd.

Marsikdo se je že utrudil, ta ali oni "naveličal". Od kar klub št. 1 obstoji, in tega je četrto stoletja, je bil v njemu že marsikdo, ki ga ni več v naših vrstah. Posebno se je ta klub povzpela po vojni. Izmed enega najmanjših se je dvignil, da je danes največji v JSZ. Le nekaj časa v začetku je imel prilično število članov, potem pa je njegovo povprečno število znašalo približno 22 članov in članic. V medvojnem času imeli samo eno članico. Sedaj jih je že lepo število. Sto članov in članic — ljudi ki so navdušeni da delajo za napredek, to je klub št. 1, in v kolikor še ni, lahko postane.

Dne 31. decembra imamo običajno Silvestrovo zabavo. Pričakujemo veliko udeležbo. In bo VELIKA, če klubovo članstvo HOČE. In bo USPEŠNA, če klubovo članstvo HOČE. Bodimo ponosni na to organizacijo, ki je MOJA IN TVOJA IN NAS VSEH KI SMO V NJI. Stavimo, da jo pojačamo, da se med seboj še bolj vsoglasimo. Pridite vsi, kar vas je članov in članic, v dvorano SNPJ. na Silvestrov večer, in privedite s seboj svoje prijatelje in znance, pa bo udeležba tolikšna, da jo bomo lahko VSI veselili. Za postrežbo, dober orkester in vse drugo je preskrbljeno. — P. O.

OBČNI ZBOR JUGOSLOVANSKEGA STAVBINSKEGA IN POSOJILNEGA DRUŠTVA.

CHICAGO, ILL. — V sredo 21. dec. se je vršil v spodnji dvorani SNPJ. občni zbor Jugoslovanskega stavbinskega in posojilnega društva ob obilni udeležbi članov in članic. Predsednik in tajnik sta poročala, da je društvo vzlic slabim časom, ki so prizadeli posebno naše ljudi, zadovoljivo napredovalo. V finančah je narastek za približno 29 odstotkov, delnic pa je sedaj 811 več kot pred letom dni.

Jugoslovansko stavbinsko in posojilno društvo ima vse pogoje, da se lahko razvije v mogočno slovensko finančno ustanovo v Chicagu. Deloven odbor in članstvo doseže ta cilj, samo ako se hoče resno zavzeti.

Občni zbor je razun par manjših incidentov potekal mirno, medtem ko je bil pred letom zelo buren. Štirim članom direktorija je potekel termin, ki so

bili vsi ponovno izvoljeni. To so: Joseph Steblay, vodilni član društva in tajnik; nadalje, Martin Nemanich, Wuksinich in Lukanich. Občnemu zboru je predsedoval predsednik društva Frank Smith. Za pregledovalce računov so bili izvoljeni D. J. Lotrich, Chas. Pogorelec in M. J. Turk.

ODBORI KLUBA ŠT. 1 ZA LETO 1928.

CHICAGO, ILL. — Na redni seji kluba št. 1, ki se je vršila 23. decembra, so bili izvoljeni v odbor sledeči:

Peter Bernik, tajnik-blagajnik; John Turk, zapisnikar; Frank S. Tauchar, organizator.

Nadzorni odbor: Mary Aucin, Angeline Tich, Val. Vidergar.

Dramski odsek: Frank Zaitz, Peter Bernik, Frances A. Tauchar.

Odbor pevskega zbora "Sava": Frank Alesh predsednik, Katie Bernik tajnica, Andrew Miško arhivar.

Publicijski odsek: Fr. Zaitz, Peter Bernik, Donald J. Lotrich.

Odbor za predavanja: Ivan Molek, Fr. Alesh, Fr. Zaitz.

Zastopniki v okrajnem odboru soc. stranke okraja Cook: Fr. Zaitz, Fr. Udovich, Frances A. Tauchar.

Zastopnika "Proletarca": Anton Vičič, Chas. Pogorelec.

Po izčrpanem dnevnem redu je sledila razprava o aktivnosti naših klubov, predvsem kluba št. 1, na dramskem polju. Referate sta podala Peter Bernik in John Olip. Vsled poznega časa je bila predčasno zaključena, zato bo odbor za predavanja aranžiral enkrat v januarju posebno sejo, na kateri se bo razpravljalo o naši dramatiki s posebnim ozirom na sodelovanje z drugimi odri v tem okrožju, in ob tej priliki homo lahko razpravljali tudi o naših pevskih zborih ter agitaciji zanje. — P. O.

V NEDELJO 8. JANUARJA BO V WAUKEGANU VPRIZORJENA DRAMA "POROČNA NOČ".

WAUKEGAN, ILL. — Ljubitelji lepih predstav bodo imeli v nedeljo 8. jan. popoldne priliko videti igro "Poročna noč", ki jo vprizori dramski zbor kluba št. 1 pod avspicijo waukeganskega kluba JSZ. Dramo "Poročna noč" je spisal Ivan Molek in dosedaj je bila že parkrat igrana z velikim uspehom. Vstopnice se dobe pri članih in članicah, pri tajnici Ani Mahnič ter v raznih lokalih. Nabavite si jih v predprodaji.

Vabimo tudi naše rojake v Kenoshi, Racine in drugih naselbinah blizu Waukegana, da pridejo na to predstavo.

Debs Memorial Radio Fund.

VIII. izkaz.

V sklad za W-EVD Radio Station, ki je spomenik pokojnemu Eugene V. Debsu, so še prispevali sledeči: *Canonsburg, Pa.*: C. A. Peterson, \$1; po 50c: John Daly, Joe Novak in Frank Drenik; John Žigon, 25c. Skupaj \$2.50.

Cleveland, O.: Dram. Dr. "Anton Verovšek", \$10. *Sheboygan, Wis.*: John Droll \$2; John Bac, 50c; Frank Walter, 30c; po 25c: John Popovič in Frank Novak (poslal Jake Rupnick). Skupaj v tem izkazu \$15.80. Prejšnji izkaz \$1,639.65. Skupaj do 23. dec. 1927 \$1,655.45. *Tajništvo JSZ.*

JAMES H. MAURER O RUSIJI IN O SOCIALISTIČNEM GIBANJU V AMERIKI.

CHICAGO, ILL. — V soboto 17. decembra je socialistična organizacija okraja Cook priredila v počast James H. Maurerju banket v gornjih prostorih Barovne restavracije na 936 W. Roosevelt Rd., na katerem je bil navzoč tudi milwauški župan sodrug Daniel W. Hoan s soprogo, zastopniki unij in par sto članov stranke. Predsedoval je Wm. Henry.

Vstopnina na banket je bila \$1, kar je malo v da-

James H. Maurer.

našnjih časih, kajti na podobne priredbe unij in delavskih organizacij v splošnem se računa navadno večjo vstopnino kakor je bila ta. Kar se tiče postrežbe, je bila dobra, ne more pa se jo primerjati z ono ki jo dobe posetniki banketov kluba št. 1. Isto velja tudi za programe. Prvi je govoril Geo. R. Kirkpatrick, ki je naznanil, da bo naslednji dan s. Maurer predaval o vtisih, ki jih je dobil na potovanju v Rusiji. Za njim je govoril milwauški župan s. Hoan, ki je posegel v zgodovino socialističnih aktivnosti v Ameriki kakoršne so bile pred leti in danes, in izvajal, da se mora socialistično gibanje v Zedinjenih državah prilagoditi ameriškim razmeram, če hočemo, da bo uspešno. Posebno je grajal naše dolge volilne platforme, ki so preobširne, da bi jih kdo čital. Čemu sploh treba ljudskim množicam naglašati ves socialistični program v vsaki posamezni volilni kampanji, ko bi se doseglo lahko mnogo več, če se bi oprijeli le najvažnejših problemov, za katero vlada med njimi resnično zanimanje, je vpraševal s. Hoan. Izjavil je, da je soc. stranka v Milwaukee pripravljena na bodoči volilni boj in si je svesta zmage. Ne bo pa jo dosegla brez borbe, zato se je kampanje že lotila. Socialistična stranka mora biti povsod, v vsakem mestu, v vsakem okraju, vedno aktivna. S. Hoan je napravil na udeležence najboljši vtis in njegovim izvajanjem so živahno pritrjevali. S. Haluška je govoril v imenu Socialistične mladinske lige, zastopniki drugih organizacij pa so izrekli željo, da naj ima ves čas na razpolago za svoj govor s. Maurer. Bil je viharno pozdravljen. Govoril je nad poldrugo uro in med tem časom je samo eden zapustil prostor, ker je moral na delo. S. Maurer je star 64 let.

V delavskem gibanju je od rane mladosti. Pridružil se je Vitezom dela (Knights of Labor) l. 1880, in Socialistični delavski stranki l. 1899. Član socialistične stranke je postal l. 1902. Maurer je v delavskem gibanju te dežele veliko delal, kar je ob tej priliki opisal na svoj humorističen način. Predmet njegovega govora je bil: Socialistična stranka v Readingu in njeno delo. Referat je končal nekaj minut čez polnoč.

S. Maurer je kot ameriški socialist praktičen delavec. Je predsednik Pennsylvanske delavske federacije, kjer se zahteva odgovornost in delo ter še marsikaj, kar "radikalci" ne "smatrajo" za delo. "Dajte takozvanim vročim radikalnim glavam odgovorna dela v resničnem delavskem gibanju," je dejal Maurer, "pa bodo kmalu ukroteni ter spoznali, da delo zahteva treznost in DELO, ne samo besede." Kritiziral je one socialiste, katerih je bilo posebno pred vojno veliko, ki so smatrali socializem za nekako kloštrsko gibanje, v katerem ni dovoljena nobena zabava in nobeno veselje. "Jaz že od nekdaj čitam vse kar mi ugaja," je dejal Maurer, "toda svetniški socialisti so človeka kritizirali ko hitro je pogledal v kak list ali knjigo ki ni imela njihovega odobrenja. Kadar sem truden, grem pogledati kako igro, ali v kino; imeli pa smo socialiste, ki so temu nasprotovali, češ, da s tem podpiramo kapitalistične ustanove. Taki socialisti postanejo navadno bigoti, pusteži, ki odbijajo ljudi od sebe, namesto da bi jih pridobili." Povedal je mnogo dogodkov iz svojega življenja: kako so v mladosti čakali skorajšnjega preobrata, kako so menjali stranke in frakcije, in kako so se končno oprijeli socialistične stranke. Pišec tega poročila je čul že mnogo Maurerjevih govorov, a noden se mu ni dopadel toliko kakor ta, ki ga je imel na banketu 17. dec.

Naslednji dan je predaval v Temple Hall o svojih vtisih, ki jih je dobil tekom prošlega poletja na potovanju v Rusijo. Čikaški sodrugi so ga povabili izrecno s tem namenom in Maurer se je radevolje odzval. Imel je predavanja o Rusiji že v raznih krajih. Mnogo socialistov ne soglašajo z njegovimi izvajanjem, in tudi čikaški niso bili vsi njegovih misli. Že takoj v uvodu je Maurer naglašal: "Če me hočete razumeti, imejte pred seboj tole sliko: Revolucija v Rusiji je prišla vsled svetovne vojne. Prišla je, ker je vojna oslabil aparat carizma radi njegove brezprimerne korupcije. Ruske armade so bile slabo opremljene. Carski uradniki so kradli vseprek. Vojaki pa so padali pod silo perfektnije militaristične sile. Rusija je krvavela, carizem je hiral in drvel navzdol, mužik je hotel zemljo, povprečen Rus je zahteval mir. Rusija pred vojno je bila avtokracija kakor nobena druga dežela na svetu. Njeno ljudstvo je bilo zatirano kakor nobeno drugo. Okrog 98% ljudi ni znalo ne pisati ne čitati. Njeno poljedelstvo, njeno šolstvo, njena industrija — vse je bilo šele v povojjih v modernem smislu besede. Zastareli, ohromeli carizem je moral izginiti v vojni modernega militarizma, in tako je bila revolucija v Rusiji mogoča. Prišla je, ker je ljudstvo hotelo zemljo in mir; zemljo in mir.

Nato je Maurer slikal, kako je potoval skozi zapadno Evropo proti Poljski in dospel v Rusijo. O Rusiji pod boljševizmom je podal kolikor mogoče lepo sliko, ker je slabe strani opustil. Tendenca njegovih govorov o Rusiji je: delati propagando med ameriškim ljudstvom, da svojo vladu prisili priznati sovjetski režim v Rusiji. V tem soglašajo z Maurerjem vsi ameriški socialisti od prvega dneva ruske revolucije. Ne soglašajo pa z njegovim "rožnatim" poročilom. Ko

se je Maurer s svojo delavsko delegacijo podal v Rusijo, je imela večina sklep že narejen: Napravimo za Rusijo čim ugodnejše poročilo. Manjšina je imela istotako determinacijo, da poročila večine ne bo podpisala, in tako se je tudi zgodilo ko so se povrnili v Zedinjene države. S. Maurer na svojih predavanjih o Rusiji naglašajo, da ni komunist. Vpričo tega poročevalca je dejal ožjemu krožku: "Govoril sem s Stalinom ter mu rekel, čemu podpirate vaše takozvane 'komuniste' v Zedinjenih državah, ko delajo delavskemu gibanju in sovjetski Rusiji veliko več škode kakor koristi?" In Stalin, vodilni državnik današnje Rusije je po Maurerjevem zatrdilu odgovoril: "Mi vemo, da nam mnogi škodujejo, ki se delajo naši prijatelji, a s časoma bomo svoje zadeve uredili po možnosti med seboj. Kar se tiče podpiranja ameriških komunistov, sovjetska Rusija jih ne podpira. Če jih kdo podpira od tukaj, je to tretja internacionala."

In to je, ob kar se svet spodtikuje. Stalin pravi: mi ne podpiramo. A če podpira tretja internacionala agente provokaterje ki so se v tej ali oni deželi zrinili na površje kot eksponenti komunizma ruskega modela, jih podpira z denarjem ruske države, ker ga sama nima. Tretja internacionala razpolaga z velikimi sredstvi — o tem ni spora. Ni sicer res, da preplavlja svet z zlatimi rublji, kakor ni res, da seje angleška in ameriška imperialistična-kapitalistična propaganda zlate funte šterlinge in dolarje, a propaganda je vendarle plačana.

S. Maurer je predaval o Rusiji nad dve uri, vedno v tonu, ki je skrtil ali olepšal slabe strani sedanjega režima in pokazal z naglasom vse dobre. On zastopa po prihodu iz Rusije stališče: Rusija eksperimentira v interesu proletarijata. Zato je naša naloga, da smo z njo, ne da bi jo kritizirali. In ob enem je v Ameriki naša naloga, da prisilimo ameriško vladu priznati sovjetski režim. Maurer ne pravi, da je življenje v Rusiji idealno, če ga gledamo z ameriškega stališča, ampak je veliko izboljšano in se vidoma izboljšuje, ako imamo v vidiku Rusijo pod carizmom in Rusijo danes.

Maurer in njemu podobni v Ameriki, Angliji in drugod skušajo po svoje zblížati socialistično gibanje

Agitatorji na delu.

Naročnin na Proletarca so poslali:

Anton Jankovich, Cleveland, O.	13
John Bozich, Collinwood, O.	8
Lawrenc Selak, Collinwood, O.	5
Jack Mesec, Waukegan, Ill.	4
Frank Podboy, Park Hill, Pa.	4
Anton Vičič, Chicago, Ill.	3
Tony Saiz, Forest City, Pa.	3
John Marolt, West Mineral, Kans.	3
Joseph Zorko, West Newton, Pa.	2
Jake Rupnick, Sheboygan, Wis.	2
Joseph Ovca, Springfield, Ill.	2
Joseph Britz, Export, Pa.	2
Martin Krašovetz, Seanor, Pa.	2
Matt Otonichar, Butte, Mont.	2
Jack Bergant, Lisbon, O.	2
John Gornik, Gillespie, Ill.	1
Anton Zornik, Herminie, Pa.	1
Math Vogrich, La Salle, Ill.	1
Anton Ocepek, Nanticoke, Pa.	1
Frank Kramar, Farrell, Pa.	1
Anton Zalar, Lloydell, Pa.	1
John Fradel, Latrobe, Pa.	1
Chas. Pogorelec, Chicago, Ill.	1

s sovjetsko Rusijo. Stalin po njihovem zatrjevanju skuša isto. A preje morajo odnehati ekstremisti v enem kot v drugem taboru, in to bo vzelo čas. Za svetovni proletarijat je samo en izhod. Enotnost. Enotnost znači moč. Struja, ki vodi rusko komunistično stranko danes, razume, da je bodočnost delavskega gibanja samo v sporazumu sovjetske Rusije s socialistično delavsko internacionalo, preje pa je treba ublažiti napete odnošaje in premostiti marsikaj, to pa bo vzelo čas, ki ga je treba pripravljati. In tako ga pripravljajo — Maurer po svoje in Stalin po svoje. Kritizirani pa so eni kot drugi, kar je naravno, a delavskemu gibanju to ne škoduje. — X.

SILVESTROVA ZABAVA V WARRENU.

Jugoslovanski dom v Warrenu, O., priredi na Silvestrov večer zabavo, na kateri nastopi tudi Miklavž, ki bo prinesel mnogo daril za male in odrasle. Torej bo izborna zabava. Privedite otroke s seboj. Vabimo vse Jugoslovane tu in v okolici, da pridejo 31. decembra zvečer v Jugoslovanski dom v Warrenu.

Fr. Modic.

NOVI ODBOR KLUBA ŠT. 45 J. S. Z. V WAUKEGANU.

WAUKEGAN, ILL. — Na prošli seji kluba št. 45 je bil izvoljen za leto 1928 sledeči odbor: Ana Mahnič, tajnica; Rudolf Skala, zapisnikar; John Gantar, blagajnik; Frances Zakovšek, organizatorica.

Louis Kužnik in Martin Zaiber za pregledovanje računov (nadzorni odbor).

Frances Artach in Martin Judnich, zastopnika "Proletarca".

Prvo nedeljo po Novem letu, to je dne 8. januarja, bo vprizorjena pod avspicijo našega kluba v Slov. nar. domu Ivan Molekova drama "Poročna noč". V igri nastopijo isti igralci in igralke kot na čikaški in south-čikaški predstavi (dramski zbor kluba št. 1, Chicago).

Prvo nedeljo v maju priredi klub št. 45 majsko slavnost z obširnimi sporedom. Svoje aktivnosti bo povečal kolikor največ mogoče.

Dne 13. novembra se je vršila tukaj konferenca JSZ., in ob tej priliki je imel naš klub priredbo, katere prebitek, nekaj nad \$50, je bil poslan v konferenčno blagajno. — M. J.

Listu v podporo.

XXVIII. izkaz.

West Newton, Pa.: Joseph Zorko, 90c.

Chicago, Ill.: John Olip, \$3.20; Andrew Miško, \$5.00; po \$1: Frank Bizjak in John Beniger; Frank S. Tauchar, 50c; po 25c: John Vitez in Otto Dernoll, skupaj \$11.20.

Century, W. Va.: Frank Osolin, 90c.

Cleveland, O.: Joseph Skuk, \$5.00.

Pueblo, Col.: Neimenovan, \$1.00.

Farrell, Pa.: Dramatični klub, \$1.00.

Detroit, Mich.: T. B. \$2.00.

Latrobe, Pa.: John Fradel, 90c.

Pullman, Ill.: John B. Mihelich, \$1; po 50c: Frank Benchina, John Jereb in Peter Verhovnik, skupaj \$2.50.

Export, Pa.: Joseph Britz, \$2.50.

Seanor, Pa.: Martin Krašovetz, \$2.65.

No. Chicago, Ill.: Anton Novak, \$1; Frances A. Artach, 50c, skupaj \$1.50. Skupaj v tem izkazu \$31.95. Prejšnji izkaz \$1,315.40, skupaj \$1,347.35.

Dne 2. januarja konferenca J. S. Z. v Bridgeportu, O.

Novoletni dan pomeni začetek leta. Računi se začno znova. Dobiček prejšnjega leta se razdeli. Korporeacije obdržujejo svoje direktorske seje in občne zборе. Kaj pa delavci?

Dividend si ne delimo. Delamo, da jih dobe trustjani. Za nas jih ni. Nam celo plačo očitajo, kakor da jo ukrademo!

Novo leto za premogarje v vzhodnem Ohiju in v drugih stavkovnih okrožjih ni "srečno". Smo na stavki. Borba je ljuta. Operatorji so trmoglavi in hočejo, da pademo na kolena. Mi vztrajamo. Težki časi. Tudi mi imamo svoje seje, a ne razpravljamo o dividendah, ne o dobičku, ne o novih investicijah. Shajamo se skupaj tu in tam in razmotrivamo o našem položaju in o težkem boju, ki ga še imamo pred seboj.

Eno najvažnejših zborovanj našega delavstva bo v ponedeljek 2. januarja ob 2. popoldne v Bridgeportu, O. Vrši se v Slovenskem domu v Boydsvillu, to je, v slovenski naselbini Bridgeportu.

Povabljeni na to konferenco so bili vsi klubi JSZ. v tem okrožju in istotako vsa društva L.obraževalne akcije JSZ. ter ostali sodrugi in somišljeniki. Zanašamo se, da se jo vsi udeležijo. Dosedanji poseti so bili v splošnem dobri. Poset na nekaterih konferencah je bil izredno velik. Še nobenkrat pa nismo imeli pravega zastopstva iz sosednih naselbin v West Virginiji. Apeliramo nanje, da se to pot gotovo odzovejo. Posebno pričakujemo, da pošljejo zastopstva naselbine kot so Elm Grove, Moundsville, Triadelphia in druge v obmejni West Virginiji.

Razprave na zborovanju 2. januarja bodo važne, kar ni treba niti naglašati. Kajti naše konference so splošnega značaja, na katerih lahko razmotrivamo o vsaki stvari, ki se nas tiče: o stavki, uniji, podpornih organizacijah, volilnih kampanjah, pomožnih akcijah za stavkarje itd.

Konference JSZ. so postale važne ustanove jugoslovanskega delavstva v Ameriki. One so naš tribunal, in v našem interesu je, da iz njih razvijemo čim popolnejše in vplivnejše organizacije.

Sodrugi in somišljeniki, v ponedeljek 2. januarja ob 2. popoldne v Bridgeport, Ohio, kjer bo v Boydsvillu v Slovenskem domu zborovanje Konference JSZ. za vzhodni Ohio in West Virginijo.

Nace Žlemberger, tajnik Konference.

Razpis služb za prevajalce.

The United States Civil Service Commission, Washington, D. C., naznanja, da sprejema aplikacije za sledeče službe: za pomožnega prevajalca, začetna plača \$1,500 na leto; za prevajalca, \$1,680; prednostnega prevajalca, \$1,860; za glavnega prevajalca, \$2,100. Vse aplikacije morajo biti vložene v uradu omenjene komisije v Washingtonu, D. C. najpozneje do 28. januarja. Ti prevajalci bodo vposljeni v zveznih uradih v Washingtonu. Poskušna doba vsakega aplikanta, ki dobi službo, je 6 mesecev. Ako je njegova sposobnost zadostna, se ga vpiše med stalne delavce. Skušnje bodo bazirale v prevajanju iz enega ali drugega spodaj navedenih jezikov v angleščino, z poštevanjem izobrazbe in prakse aplikantov. Prevajalce rabijo iz sledečih jezikov; arabskega, češkega, bolgarskega, ki-

tajskega, danskega-norveškega, finskega, francoskega, slovaškega, švedskega itd.

Kdor bi želel vložiti aplikacijo na imenovano komisijo, pa želi več pojasnil, jih dobi v vsakem večjem poštne uradu, ali pa naj piše direktno na The United States Civil Service Commission, Washington, D. C.

Književni vestnik.

"ČAS", decemberska številka, ima sledečo vsebino: Frank Kerže: Za pravo, pesem. — Frank Kerže: Meglica, povest. — Zanimiva iznajdba. — Frank Kerže: O naši domovini (konec). — Rast drevja. — Po I. L. Buku: Posebnosti iz živalstva. L. A.: Jupiter v bližini naše zemlje. — Kako dolgo se čuje. — Kaj je z našo inteligentnostjo. — Novoletna analiza. — Naduha in senenica. — Vsebina priloge. Gospodinjski del. — Odlomki pisem naročnikov.

"Čas" izhaja mesečno in stane \$3 na leto. Naslov: Čas, 1142 Dallas Rd., N. E., Cleveland, O.

"MLADINA", št. 2, prinaša med drugim: Izjava; Nova Rusija (Ludvik Mrzel); Preko vsega jetniškega rešetka (Mile Klopčič); Slovenska univerza (Vinko Košak); Nekaj misli o ruski socialni revoluciji (Fran Onič); Odlomek iz dvajsetorice (Aleksander Blok); Velika noč (Alfonz Gspan); Kaj je narod, in ali smo Slovenci narod ali ne (Lojze Ude); Deček s ceste (Tone Sajovic); Ruski teater (Bratko Kreft). Razum teh vsebuje ta številka "Mladine" več drugih spisov od raznih prispevateljev. Mladina je "mesečnik za sodobna slovenska kulturna vprašanja". Izhaja v Ljubljani desetkrat na leto; naslov: Miklošičeva cesta 4, Jugoslavija. Njena urednika sta Alfonz Gspan in Vinko Košak. Naročnina za inozemstvo 50 dinarjev, ali nekaj manj kot dolar v ameriški veljavi.

IZOBRAŽEVALNA AKCIJA J. S. Z.

V fond "Izobraževalne akcije JSZ." so vplačala društva, socialistični klubi in druge organizacije v mesecu novembru kot sledi:

Štev. društva in kraj.	Vsota.
48, SNPJ., Barberton, O.	\$ 3.00
47, SNPJ., Springfield, Ill.	1.00
74, SNPJ., Virden, Ill.	1.00
10, SNPJ., Rock Springs, Wyo.	1.50
600, SNPJ., Johnstown, Pa.	2.00
432, SNPJ., Miners Mills, Pa.	1.00
126, SNPJ., Cleveland, Ohio	2.00
201, SNPJ., Ludlow, Colo.	6.00
3, JSPZ., Sloga, West Allis, Wis.	3.00
81, SNPJ., Red Lodge, Mont.	3.00
86, SNPJ., Chicago, Ill.	2.00
568, SNPJ., Waukegan, Ill.	1.00
333, SNPJ., Blaine, O.	1.00
83, SNPJ., Bingham, Utah	2.00
213, SNPJ., Clinton, Ind.	1.00
50, SNPJ., Clinton, Ind.	2.00

KLUBI J. S. Z.

69, Herminic, Pa.	1.00
47, Springfield, Ill.	1.00
17, Grays Landing, Pa.	1.00
41, Clinton, Ind.	2.00
5, Conemaugh, Pa.	1.00
1, Chicago, Ill.	2.50
178, Latrobe, Pa.	1.00

Skupaj \$42.00

"Kralj na Betajnovi" na Silvestrov večer v Canonsburgu.

V dvorani društva "Postojnska Jama" SNPJ. v Canonsburgu, Pa., bo na Silvestrov večer vprizorjena drama "Kralj na Betajnovi", katere avtor je veliki slovenski pisatelj Ivan Cankar. Še nobenkoli ni bila v Pennsylvaniji vprizorjena nobena Cankarjeva drama, in kar se tega tiče, nobena igra tako močne vsebine kakor jo ima "Kralj na Betajnovi".

"Kralj na Betajnovi" je bil vprizorjen že na raznih ameriških odrih. V Chicagu ga je klub št. 1 vprizoril trikrat, v Clevelandu ga je vprizorilo ob priliki petdesetletnice Cankarjevega rojstva dramatično društvo "Ivan Cankar". Vprizorjen je bil nadalje v Waukeganu, Sheboyganu in najbrž še v kakšni drugi naselbini, a podatkov nimam.

V boljše razumevanje igre podajamo publiko iz črpek igre od dejanja do dejanja.

Prvo dejanje.

Študent Maks pripoveduje svoji ljubljenci Francki, ki se je pa tekom njegove odsotnosti zaročila z Francem Bernotom, zakaj je prišel iz šole domov. Sovraži Franckinega očeta Jožefa Kantorja — zvanega Kralja na Betajnovi — ker si pridobiva bogastvo in moč brez ozira na to, kakšna umazana in podla sredstva rabi. Tako je spravil Maksovega očeta na kant, umoril Nininega očeta in je jako neusmiljen s svojimi delavci. Ker se Nina spominja umora njenega očeta, se je Kantor boji in bi jo rad spravil v samostan, kjer bi molčala za vedno. Nina stanuje sedaj pri njem, toda je tako ustrahovana, da se vede skoro nenaravno. Edino Maks je njen prijatelj in v njega je zaljubljena, kakor je otrok zaljubljen v svojega varuha. Župnik ji ne nudi pomoči, temveč gre v vsem na roko Kantorju, ker mu ta obljube denarno pomoč za sezidanje farovža in hleva. Župnik ve za grešno Kantorjevo življenje, toda mu vse odpusti — na račun farovža in hleva. Že je mislil Kantor, da je opral svojo vest pred svetom, ko ga Maks s krepko sugestijo takorekoč hipnotizira in ga pripravi, da dejansko prizna umor Nininega očeta, katerega je izvršil pred štirimi leti. Maks ob koncu praznuje moralno zmago nad silno prestrašenim Kantorjem. Slediti ima sedaj boj do konca med Maksom in njim.

Drugo dejanje.

Nina, dasi zaljubljena v Maksa, odhaja v kloster. Prijatelji se prihajajo poslavljati. Tudi Franc, ki je zaročen z Francko in je sabo in svetom zadovoljen, pride od lova k slovesu.

Rad bi slišal od Francke, da ga ljubi. Ona noče odgovoriti. Franc se izpremeni iz malomestnega filistra v obupanega in odločnega ljubimca. Izpregovori celo besede, da je pripravljen iti za njo z Maksom v boj za življenje in smrt. Tudi Maks se odzove in pride k slovesu. Obupan je. Francko ljubi, toda ako njo poroči, mora skleniti kompromis z neusmiljenim Kantorjem, se mora udati v vse krivične razmere, katere ustvarjajo močnejši šibkejšim, se mora udati življenju. Vse razloži Francki, toda ona ga ne razume. Ona misli samo na čas, ko bi začela skupno življenje. Z gorkimi besedami navduši Maksa iz dušeče neodločnosti za beg iz Kantorjeve mrtvašnice v novo življenje — ko vstopi Kantor in jima v hipu podere zlati grad v oblakih.

Kantor je v prvem dejanju izdal svoj zločin. Se-

daj bi rad podkupil Maksa, da bi molčal. Obljubi mu Francko in denarja. Maks ne vzame ničesar, ampak napove Kantorju boj: Uničil bo Kantorju njegovo kraještvo.

Maks se dobro zavezda, kako močnega in silnega sovražnika si je nakopal, še ko se poslavlja od žalostne Nine. Kantor je resnično strašen. Ko odide Maks iz njegove hiše, ga Kantor ustrelji z Bernotovo puško.

Vsa Kantorjeva družina ve za ta zločin in je do smrti prestrašena od zločina in zločinca.

Tretje dejanje.

Francka hoče oditi od očeta. Žena Hana ga sovrži. Kantor jima razloži, vzrok njegovih početij. — On ni strašen radi sebe, ampak radi družine. Ako ga ta zapusti, nima njegova moč in denar nikakega pomena. Prideta sodnik in adjunkt. Zgodi se, kakor je Kantor razložil Maksu. Njegova moč in vpliv nad ljudmi je tak, da mu sodnik noče verjeti, da je on ubil Maksa, ko mu Kantor odločni pove: Jaz sem ga ubil. Kot Maksov morilec je prijet nedolžni Franc Bernot. Ko odide sodnik, Kantor odločno pove, da so trajno privezani na njega, kajti svet noče verjeti, da je on slab človek. Svet pravi, da je on dober človek. Zato bo izvoljen za poslanca.

On ostane kralj Betajnovce, ker ne šibi, ker hoče oblast. Kmetje mu pritrjujejo in nazdravljajo.

Pristopajte k

SLOVENSKI NARODNI PODPORNİ JEDNOTI.

Naročite si dnevnik

"PROSVETA".

List stane za celo leto \$5.00, pol leta pa \$2.50.
Ustanovljajte nova društva. Deset članov (ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

MARTIN BARETINCIC

POGREBNI ZAVOD

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

ANTON ZORNIK

HERMINIE, PA.

Trgovina z mešanim blagom.

Peči in pralni stroji naša posebnost.

Tel. Irwin 2102—R 2.

CAP'S RESTAVRACIJA IN KAVARNA

L. CAP, lastnik

2609 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Phone Crawford 1382

Pristna in okusna domača jedila.

Cene zmjerne.

Postrežba točna.

DRAMSKI KLUB

—IN—

KLUB ŠT. 118 J. S. Z.,

CANONSBURG, PA.,

—vprizorita na—

Silvestrov večer 31. decembra

v dvorani društva SNPJ.

veliko Ivan Cankarjevo dramo

"KRALJ NA BETAJNOVI"

v treh dejanjih

Pričetek predstave točno ob 7. zvečer.

Dvorana odprta ob 6.

Vstopnina 50c za osebo, otroci od 6. do 16. leta 10c

O S E B E :

Jožef Kantor, fabrikant Jacob Baloh
Hana, njegova žena Frances Tekavec
Francka, njuna hči Stela Demšar
Pepček } njuna otroka F. Sterle
Francelj } W. Tomsic
Nina, sorodnica Kantorjeva .. Josephine Pleskovich
Krnc, nekdanji štacunar in krčmar John Terčelj
Maks, njegov sin Jernej Hafner
Sodnik Anton Maurich
Adjunkt Frank Sterle
Lužarica Matilda Progar
Oskrbnik Marko Tekavec
Kantorjevi gostje, kmetje:

Joe Maurich, John Bonar, Frank Majzelj

Režiser JOHN KERN

Med dejanji in po programu igra mladinski tamburaški zbor in J. Ludvik na harmonike. Ob polnoči bo izvajana slika, "Odhod starega in prihod Novega leta."

Naše občinstvo je vljudno vabljeno, da pride na Silvestrov večer v dvorano društva "Postojnska Jama" SNPJ., kjer bo imelo priliko videti lepo predstavo in polnočni program; zabave bo obilo in postrežba najboljša.

ODBOR.

IZ UPRAVNIŠTVA.

V tej številki je priobčen izkaz poslanih naročnin; od zadnjega izkaza pa do božiča smo jih prejeli od agitatorjev nad 50, ostale so prišle pozneje. Anton Jankovich, Cleveland, je na vrhuncu. Tudi sodrug, Selak, Collinwood, je med prvimi. Anton Vičič, Chicago, bi bil v številu naročnin za izkaz v tej številki, da ga ni napadel ropar. Vsled mnogih udarcev je bil več dni nesposoben za delo. Sedaj zopet porabi svoj prosti čas za agitacijo. Mnogi sodrugi so na delu, da ohranijo naročnike Proletarcu in da mu pridobijo nove. A njihovo število ni še zadostno.

Zadnjič smo omenili, da je okrog pet sto naročnikov, ki nikakor ne morejo obnoviti naročnine, bodisi da so na stavki ali pa so prizadeti vsled dolgotrajne brezposelnosti. V nadomestilo teh smo dobili 200 drugih, treba pa jih je še 300, da ohranimo število naročnikov na isti višini. Ali ste pripravljene sodelovati tudi vi? Poskusite, in če se potrudite, ne bo brez uspeha. Poleg drugih bo tudi vaše ime v rubriki "Agitatorji na delu".

Ob poteku leta ima Proletarec velike obveznosti. Tiskarne tirjajo svoje, knjigoveznice, kljišarne itd. Ako dolgujete na naročninah, oglasih, koledarju in knjigah,

NOVOLETEN NASVET

*Happy
New Year!*

Želodčni neredi so težke nadloge. Pokvarijo velik del leta onim, ki ne drže svoj odvodni sistem v redu s pomočjo Trinerjevega grenkega vina. Ta zdravilna

odvajalna tonika odpravi slab tek, zaprtje in splošno oslabelost. Vzorčne steklenice pošljemo proti prejemu 10c za poštno stroške. Naslovite, Joseph Triner Co., 1333 S. Ashland Ave., Chicago, Ill. — Trinerjev Liniment da hitro odpomoč v slučajih revmatizma in neuralgije. Trinerjev Cough Sedative in pa Cold Tablets sta najboljši zdravili v slučaju prehlada.

SLOVENSKA PEKARNA

Slovincem in Hrvatom
v North Chicago-Waukegan, Ill.,

priporočamo moderno,
higijenično pekarno

"ROYAL BAKERY"

Gospodinje, vprašajte pri vašem trgovcu
vedno in povsod za kruh iz naše pekarne.

DAROVIC & ZAGAR

1724 So. Sheridan Rd.

Tel. 5524

North Chicago, Ill.

boste storili upravi veliko uslugo, če račun čimprej poravnate.

Iz Waukegana, Elyja, Rock Springsa in mnogih drugih naselbinah poročajo, da so Koledar že razprodali, ali pa je že skoro razprodan. Od marsikod so prišla zanj že druga naročila. "Ameriški družinski koledar" se hvali sam — to je, hvali ga njegova vsebina. Vsakdo si naj ga nabavi, in vsakdo naj ga prečita.

Naročnike, kakor zastopnike, prosimo, da oprostite, ako ne dobe odgovora na pisma v pričakovanem času. Upravnik je preko mere zaposlen, ker opravlja poleg upravnških tudi posle tajništva JSZ., tajništvo kluba št. 1 in razna agitacijska dela. Vsakdo naj to vpoštevata ter mu pomaga. Komur naročnina poteče, naj jo obnovi ne da bi čakal opomina. Poskuša naj pridobiti svoje znance, da se naroče. To je sodelovanje, kakršnega je upravništvo veselo.

Vsem našim naročnikom, sodelavcem, somišljenikom in številnim čitateljem, srečno Novo leto!

MAŠKARADA "SAVE" BO V SOBOTO 11. FEBRUARJA.

CHICAGO, ILL. — "Sava", odsek kluba št. 1, je pevski zbor, ki se dviga višje in višje z vsakim koncertom. Prihodnji bo meseca maja. A pevci in pevke, kot vsi smrtniki, so tudi pristaši zabav. In tako je pevski zbor "Sava" sklenil, da priredi s sodelovanjem kluba št. 1 v soboto 11. februarja v dvorani SNPJ. veliko maškardno veselico.

Cilj "Savanov" je: To mora biti največja in najboljša slovenska maškardna veselica v Chicagu. In tudi bo — boste videli! — P. O.

Zadružna Banka v Ljubljani

se priporoča rojakom v Ameriki za vse finančne transakcije.

Hranilne vloge obrestuje

nevezane po 5%

vezane po 7%

Njene ameriške zveze so:

- 1.) S.N.P.J. v Chicagu.
- 2.) Amalgamated Trust and Savings Bank, Chicago, Ill., 111 West Jackson Blvd.
- 3.) Amalgamated Bank of New York, 11-15 Union Square, New York.
- 4.) Frank Sakser State Bank, New York.

Denar za našo banko se lahko pošlje eni teh bank s pristavkom:

Za račun Zadružne banke v Ljubljani (Jugoslavija)

Zadružni banki pa je treba sporočiti, koliko in kam se je denar nakazal in kakšnemu namenu naj služi.

VABILO NA VELIKO DVODNEVNO SLAVNOST

ob priliki prve obletnice otvoritve

Slovenskega Delavskega Doma, Cleveland (Collinwood), Ohio

ki se vrši dne 1.--2. januarja v dvorinah
Slovenskega delavskega doma.

Spored 1. januarja je sledeči:

1.) Koncert, ki se prične točno ob 2. popoldne. Nastopijo pevski zbori, godbe, solisti in sploh naše najboljše moči na glasbenem polju. Umetni plesi.

2.) Zvečer v nedeljo 1. januarja ob polosmih banket v spodnji dvorani. Na sporedu tudi petje, havajska godba itd. Vstopnina \$1.50 za posameznika, za par \$2.50. V vrhnji dvorani bo plesna zabava, na kateri igra godba "Bled".

Spored v ponedeljek 2. januarja:

1.) Dram. društvo "Verovšek" vprizori šaloigro v treh dejanjih s petjem "BARON-ČEV LJAR". Začetek predstave ob 2. popoldne. Pred igro nastopi Slovenski sokol iz Clevelanda v prostih vajah in z orodjem.

2.) Zvečer ples v obeh dvorinah; v gornji bo igral Clearton orkester, in tudi v spodnji bo izborna godba. K vsem priredbam je vstopnina le 50c, torej zelo nizka. Slovenci v Clevelandu, posebno collinwoodski, pridite na to slavnost v čimvečjem številu. Vljudno so vabljeni tudi rojaki iz okoliških naselbin. Dne 1.—2. januarja bomo praznovali triumf collinwoodske naselbine, ki je pred letom dni otvorila svoj hram, Slovenski delavski dom, in vi ste vabljeni, da posetite slavnost.

Vstopnina je najnižja, ki jo moremo določiti, in omogoča poset vsakemu. Sezite po stopnicah že v predprodaji. Pridite na banket.

Slovenski Collinwood vas vabi, da se kot ena velika družina 1.—2. januarja razvedrite in veselite z njim. Dom ima še velike naloge. Ima jih naselbina, kajti polje za kulturno in druga dela je obširno.

Na svidenje v nedeljo in v ponedeljek v Slov. delavskem domu!

Direktorij.

✠ VŠČIPCI. ✠

"KAR PLAVALI SMO."

V našem mestu smo prebili božič jako "lušno". Kunde in Lojze sta rekla: "Kar plavali smo." Eden, ki je bil tu na obisku, se je hvalil: "To vaše vino še za žejo ni. V Chicago morate priti, tam pijemo močnega, ki je kakor žganje." Smo se, tako izgleda, povsod "dobro" imeli. — *Jerry Pengov.*

IŠČEMO "GLADIATORJA."

"Slovenski Gladijator", ki stanuje deloma v Sheboyganu, deloma v Milwaukeeju, se je napil in izgubil. Bojimo se, da je zašel v Michigansko jezero ter se vtopil. Prosimo vse, ki o njemu kaj vedo, da sporoče Mr. Zalarju v Joliet, Ill., duhovnega vodja Rev. Cverčka v Indianapolisu pa prosimo, naj moli za "Gladijatorja" in priprosi vsaj nekaj tistega "komišna", ki ga je "prihranil" jednotam, prečastitemu fajmoštru v Sheboyganu. — *Nace iz First Ave.*

FAMOUS SAYINGS.

"Jaz podpišem vse za denar."
 "Bom delal za jedoto dokler bom plačan."
 "Vsi so glih. Vsak le zase gleda."
 "Brat Ongav bi se tudi rad zrinil h koritu."
Zgodovinar.

VSAKDANJI IZREKI.

"Prinesi ga še eno flašo."
 "Kako se kaj imaš..."
 "Jih bo treba sfiksati, te hudiče!"
 "Samo plačujemo, dá ti pa nihče nič."
 "Najboljše je, da se jih pobije."
Zgodovinar.

Telefon v uradu Central 5999. Na domu Lawndale 6707.

RICHARD J. ZAVERTNIK ODVETNIK

127 N. Dearborn St., Soba 805,
CHICAGO, ILLINOIS.

Frank Mivšek COAL, COKE AND WOOD. GRAVEL.

Waukegan, Ill. Phone 2726

Tel.: Crawford 2893.

Dr. Andrew Furlan

edini slovenski
ZOBOZDRAVNIK
V CHICAGO

3341 West 26th Street.

Uradne ure: Od 9. do 12. dop., od 1. do 6. popoldne in od 7. do 9. zvečer. Ob sredah od 9. do 12. dop.

SLOVENSKI DOMOVI IN SLOGA.

Dokler ni bilo slovenskih domov, smo se kregali največ doma ali v kakem salunu ter na sejah. Od kar pa imamo svoje dvorane, se shajamo dan za dnem v "kevdru", v dvoranah, v čitalnicah in na sejah ter se kregamo da je joj! Lep napredek, bože mili.

Tolstojanec.

DIKTATURA IN DIKTATORJI.

Diktatura ni slaba stvar za tiste, ki so diktatorji in one ki jim pomagajo. Je pa slaba, če si na drugi strani ograje. Trocki in sto drugih vodilnih ruskih komunistov so se navduševali za diktaturo in jo ostrili. Vsakdo, ki jim ni bil po volji, je moral iz stranke, ali v ječo, ali je bil ob pozicijo, ali pa je moral obuditi javen kes. Sedaj je ista usoda doletela Trockega in njegove. Stalinova skupina jih je izključila in proglašila za nevedne. To so dobili v plačilo ljudje, ki so v borbi že par desetletij, nekateri tudi več. Ampak se ni čuditi. Diktatura je diktatura. Kdor ukazuje, je gazda. Kdor uboga, je pristaš in služabnik. Kdor mrmra, je upornik, heretik, izdajalec in morda celo kontrarevolucionar. — *Bivši Komunist, Verona, Pa.*

SLOVENSKI MUZEJ.

Včasi pride človeku na uho, da bi bilo dobro, če ameriški Slovenci ustanove nekakšen muzej, v katerem bodo shranili vse kar je važnega z vidika naše zgodovine.

DR. JOHN J. ZAVERTNIK ZDRAVNIK IN KIRURG

Urad, 3724 West 26th Street
Stan 2316 So. Millard Ave., Chicago, Ill.

Tel. na domu Lawndale 6707, v uradu Crawford 2212-2213. Ura-
duje od 2. do 4. pop., izvzemši torek in petek, in od 6. do 8.
zvečer vsak dan.

JOS. STEBLAY

Zemljišča, hiše, stavbišča, zavaro-
valnina proti ognju; javni notar.

2636 So. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.
Tel.: Lawndale 9562.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot re-
galij, prekoračnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih za-
stav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali amerikanških,
po zelo smernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih in-
štrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUM-
BIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter
hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav.
Za obilna naročila se toplo priporočam.

vine. Kadar se ustanovi, priporočam, naj se razstavi v najlepšem predalu okrožnico društva "Francisco Ferrer", slike "progresivcev", liste "Lojzetova domovina", "Bartulovičev delavec", "Jeričev Slovenec" in "Ave Maria". Na enako prominentnem mestu naj se razstavi tudi načrte za uničenje "socialistične mašine". — *Starinar*.

KJE JE NAŠ PROFESOR?

Ne bi se oglasila in urednika prosim oprostjenja, če smatra, da ga nadlegujem s tem vprašanjem. Zanimam se že dolgo let za to in ono in zanimajo se drugi. Eden najbolj zanimivih fantov, ki se je oglašal v javnosti, je bil naš nadebudni dijak Karl H. Poglodič. Bila sem uradnica nekaj let in je pisaril: "Bom delal za narod, ga bom učil, mu bom služil, bom njegov profesor . . ." Vselej smo mu poslali kak petak. Tega je že precej časa, in ker smo tako zelo potrebni izobrazbe, sem se ob praznikih, ko človek nima "nobenih" skrbi, spomnila nanj. Karl, oglasi se sedaj, ko te narod potrebuje!

Pittsburška cekarica.

CENJENI UREDNIK "VŠČIPCEV".

Ne vem, če boste hoteli priobčiti, a jaz bom povedal svoje. Vsi taki kot ste vi zaslužite, da bi vas kuhali v vrelem olju. Vsaka baba lahko zmerja kot zmerjate vi. Če ste napredni, pokažite se! Jaz sem sit vsega tega. — (Podpisa ni, a ker se bojimo, da bo naš prijatelj v tej nesreči izvršil samomor, smo to priobčili v nadi, da gre v kak gorak lokal in se ogreje za slogo in pravilne podpise.)

IZČRPEK OKROŽNICE.

Nihče je še ni priobčil v celoti, ne Bingelj, ne Bartulovič. Niti jo ne citirata. Spočeta je bila na seji 5. avg. Dne 2. sept. je bila predložena in sprejeta s "par popravki". Dne 7. okt. je bilo na dnevnem redu zgrajanje radi nepriobčitve. Dolge govorance, hude besede, močno naglašanje, grožnje, grožnje. Njeni ocvirki so:

"Ne ostaja nam drugega kot se obrniti na član-

stvo, da izvejo, kaj se godi . . . Na eni strani "pojemo" o demokraciji, na drugi pa nimamo besede . . .

Smatramo, da je gl. odbor nekompetenten "vršiti finančno stran jednote" in naše društvo ("Ferrer") mu izreka nezaupnico . . .

Varščina po našem mnenju ni zadostna v tuji deželi, ker lahko pridejo komplikacije, kot vojna, požar, potres vihar . . .

Nam je dobro znano, da v Jugoslaviji nimajo denarne valute . . .

Kapitalistične banke v Jugoslaviji hladnokrvno zahtevajo od zadolženih kmetov po 10% do 20% obresti in Zadržna banka ne dela nobene izjeme. Delavstvu in ubogim kmetom . . . nič ne koristi . . .

Denar naj ostane v deželi kjer je bil zbran" in naj se ga ne investira "v absolutistični, korumpirani, bankrotirani državi Jugoslaviji . . ."

Apeliramo na ostala društva, da podpirajo našo resolucijo.

Podpisi: Turk, Berger, Japich.

Indorsirala sta jo otvorjeno Zvonko Novak in Ernest Bartulovič. Slednji je poslal na društva tudi svoje cirkularje. Svet se še ni podrl, vihar ni še podrl Zadržne banke, vojna še ni napovedana in Jugoslavija ni še dobila odveze v društvu "Francisco Ferrer". Pijača je močna kot lansko leto, konference pojemajo in nekatere "lidre" je zaskrbelo. — *Varuh*.

VAŽNO ZA CHICAGO I OKOLICU.

"Slobodna govornica" Jugoslavenskog Prosvjetnog Udruženja u Chicagu upriličuje javno znanstveno predavanje u petak, 30. decembra 1927 u prostorijama *Novog Svijeta* na 1345 W. 18th Street.

Tema predavanja: *Borba čovjeka sa prirodom*.

Govorit će Teodor Cvetkov, urednik *Novog Svijeta*. Ulaz je svakome slobodan i besplatan. — Početak točno u 8 sati na večer.

Pozivlju se na ovo predavanje sva braća Hrvati i ostali Jugoslaveni. Povedite svoje supruge, znanice, rođjake i prijatelje!

Odbor "Slobodne govornice".

PRIHRANJENI

dolarji, ako jih vložite v to banko, vam bodo pomagali do uspeha in neodvisnosti.

Vzemite te prihranjene novce iz vašega žepa in jih vložite na obresti; s tem jim daste priliko, da delajo za vas.

KASPAR AMERICAN STATE BANK

1900 Blue Island Ave.,

Chicago, Ill.

OTTO KASPAR, predsednik.

VARNA BANKA ZA VLAGANJE VAŠIH PRIHRANKOV

Pristopite v naš ožični klub.